

ปลาไหลเผือก

ชื่อสมุนไพร ปลาไหลเผือก

ชื่ออื่น ตังกัตอาลี (มุสลิม) พญารากเดียว (ทั่วไป) ตุงสอ แสพันชั้น (ภาคเหนือ) เพียก (ภาคใต้) หยิกป่ององ เอียนต๋อน (ภาคอีสาน) ไหลเผือก (ตรัง) คะนาง (ตราด) ตรึงบาดาล (ปัตตานี)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Eurycoma longifolia* Jack.

ชื่อวงศ์ SIMAROUBACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์:

ไม้พุ่ม หรือไม้ต้นขนาดเล็ก ลำต้นตั้งตรง สูง 1-10 เมตร เปลือกสีน้ำตาล เป็นไม้ลงราก ราก กลมโตสีขาวยาว กิ่งอ่อนมีขนสีน้ำตาล กิ่งก้านสั้นเป็นกระจุกที่ปลายยอดของลำต้น แตกกิ่งก้านน้อย ก้านใบ ออกจากลำต้นตรงส่วนปลาย เรียงหนาแน่นช่วงปลายกิ่งใบประกอบแบบขนนกปลายคี่ เรียงเวียน ใบประกอบยาวได้กว่า 35 เซนติเมตร ใบย่อย 8-13 คู่ เรียงตรงข้ามหรือเกือบตรงข้าม รูปใบหอกแกมรูปไข่ กลับหรือรูปขอบขนานแกมรูปไข่ เรียวยาว ใบย่อยเรียงแบบตรงข้าม กว้าง 1-3 เซนติเมตร ยาว 5-10 เซนติเมตร เส้นแขนงใบข้างละ 8-12 เส้น ปลายใบแหลม ฐานใบมน ขอบใบเรียบ โคนใบเบี้ยว เส้นใบ เห็นไม่ชัดเจน ปลายโค้งจรดกัน เส้นกลางใบมีเล็กน้อยด้านบน ฐานเด่นชัดด้านล่าง ไม่มีก้านใบย่อย แผ่นใบ หนาคล้ายแผ่นหนัง ผิวใบเรียบเป็นมัน ผิวด้านบนเกลี้ยง ด้านล่างมีขนประปราย ก้านช่อใบยาว 7-15 เซนติเมตร ดอก ช่อแบบแยกแขนง ออกเป็นกระจุกที่ปลายกิ่ง และช่อใบ เป็นช่อพวงใหญ่ ยาวได้ถึง 30 เซนติเมตร ดอกแยกเพศร่วมต้น หรือแยกเพศต่างต้น มีขนละเอียดและขนสั้นเป็นต่อมกระจาย ทั้งก้านช่อ ดอก ก้านดอก ใบประดับ และกลีบเลี้ยง มีขนประปรายและมีขนต่อมเป็นกระจุก กลีบดอก 5 กลีบ สีม่วงปนแดง เส้นผ่าศูนย์กลางดอก 6-7 มิลลิเมตร กลีบดอกรูปใบหอกหรือรูปขอบขนานแกมรูปไข่ กว้าง 2 มิลลิเมตร ยาว 4-5 มิลลิเมตร กลีบดอกแยกจากกันเป็นอิสระ เกสรเพศผู้ยาวมี 5-6 อัน ยาว 1.5-2.5 มิลลิเมตร

ปลาไหลเผือก

ติดสลับกับกลีบดอก โคนก้านชูอับเรณูมีรยางค์และมีขน เกสรเพศผู้ที่เป็นหมันในดอกเพศเมียขนาดเล็กยาวประมาณ 0.5 มิลลิเมตรในดอกเพศผู้ยาวได้ถึง 2 ดอกเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ มี 5-6 คาร์เพล แยกจากกัน แต่ละอันมี 1 ช่อง มีออวุล 1 เม็ด ก้านเกสรเพศเมียเรียวยาว เชื่อมกันหรือแนบชิดกัน ติดเหนือรังไข่ประมาณ 1 มิลลิเมตร ยาวประมาณ 2 มิลลิเมตร ยอดเกสรรูปโล่ มี 5-6 แฉก ชี้ขึ้น ยาวประมาณ 1 มิลลิเมตร ก้านดอกยาวประมาณ 7 มิลลิเมตร ใบประดับรูปสามเหลี่ยมขนาดเล็ก ยาวประมาณ 1 มิลลิเมตร ร่วงง่าย กลีบเลี้ยง 5 กลีบ รูปสามเหลี่ยม กว้าง 1 มิลลิเมตร ยาวประมาณ 2 มิลลิเมตร หลอดกลีบเลี้ยงสั้น โคนเชื่อมติดกันเล็กน้อย **ผล** ทรงกลม เป็นพวง มีประมาณ 5 ผลย่อย ทรงรีหรือรูปไข่ กว้าง 8-12 มิลลิเมตร ยาว 1-2 เซนติเมตร ผนังผลชั้นในแข็ง ก้านผลยาวประมาณ 3 มิลลิเมตร เปลือกนอกบาง กลางผลมีร่องตื้นๆ ตามยาว ผลแก่สีแดงถึงม่วงดำ **เมล็ด** รูปรีมี 1 เมล็ด ออกดอกช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม

สรรพคุณ:

ตำรายาไทยใช้ ราก รสขม เปื้อนเมือกเล็กน้อย ถ่ายพิษต่างๆ ถ่ายฝีในท้อง ถ่ายพิษไข้พิษเสมหะ และโลหิต แก้ไข้ แก้ไข้มาลาเรีย ตัดใช้ทุกชนิด แก้ลม แก้วัณโรคระยะบวม ขับเหงื่อ ขับพยาธิ แก้ต่อมทอนซิลอักเสบ แก้เจ็บคอ ความดันเลือดสูง อัมพาต ขับถ่ายน้ำเหลือง แก้ท้องผูก ยาสมุนไพรพื้นบ้านใช้ **ราก** ต้มน้ำดื่ม แก้ไข้ ฝนน้ำดื่ม แก้ปวดท้อง นำไปเข้ายาบำรุงกำลัง นำรากผสมกับรากไลดทะเลแดง และพญาไฟ ฝนน้ำดื่ม แก้ไข้ ใช้เล็กละเล้า รากผสมรากย่านางแดง และพญาไฟ ฝนน้ำกินขับพิษ รากผสมกับรากไลดทะเลแดง และพญาไฟ ฝนน้ำกิน ทำให้อาเจียน ใช้เล็กละเล้า นอกจากนั้นยังใช้เป็นส่วนประกอบในตำรับยาแผนโบราณ ได้แก่ “ยาสามราก” (ประกอบด้วยรากพืช 3 ชนิดคือ รากไลดทะเลแดง รากฮังฮ้อน และรากปลาไหลเผือก) ทำให้อาเจียน และถ่าย ใช้ล้างพิษยาเสพติด ใช้บำบัดผู้ที่ติดยาเสพติด และแก้อาการลงแดงจากยาเสพติด โดยยานี้จะทำให้อาเจียน และถอนพิษยา

ลำต้น

สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้

ปลาไหลเผือก

ดอก

ราก